

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮНДЭСЛЭЛ

Азийн хөгжлийн банкны “Улсын эмнэлэгт боломжийн үнэтэй эмийн хангамж хүртээмжийг сайжруулах” техникийн туслалцааны (8967-МОН) төслийн хүрээнд зарим ерөнхий нэршлийн эмийн 2018 оны хэрэгцээг нэгтгэн, ерөнхий гэрээгээр туршилтын худалдан авалтыг зохион байгуулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Энэхүү туршилтаар урьдчилсан сонголт бүхий ерөнхий гэрээг Монгол улсын эрүүл мэндийн салбарт анх удаа хэрэгжүүлэх ба эмийн хэрэгцээг нэгтгэн худалдан авалтыг төвлөрүүлэн зохион байгуулах талаар дараах эрхзүйн баримт бичгүүд гарсан байна. Үүнд:

1. “Монгол Улсын 2017 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 29 дүгээр тогтоолд эм, эмнэлгийн хэрэгслийн төвлөрсөн худалдан авалтын тогтолцоог бий болгох замаар төсвийн хэмнэлт бий болгох;
2. Монгол Улсын Их Хурлын Нийгмийн бодлого, боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны байнгын хорооны 2017 оны 22 дугаар тогтоолд эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, урвалж оношлуурын худалдан авалтыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах;
3. Монгол Улсын Засгийн газар Олон улсын валютын сангийн хооронд 2017 оны 05 дугаар сарын 24-ны өдөр байгуулсан “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-т эм, эмнэлгийн хэрэгслийн худалдан авалтыг нэгдсэн байдлаар зохион байгуулж, зардал хэмнэхээр тусгагдсан. Энэ хүрээнд нийт эмийн төсвийн 10 хувь буюу 9.1 тэрбум төгрөгөөс хэтрүүлэхгүйгээр эмийн худалдан авалтыг хийхээр Сангийн яамны тооцооллод тусгасан;
4. Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэй хэрэгжиж буй “Улсын эмнэлгүүдийн боломжит үнийн эмийн хүртээмжийг сайжруулах” техникийн туслалцааны төслийн хүрээнд ерөнхий нэршлийн 10 нэрийн эмийн хэрэгцээг нэгтгэн ерөнхий гэрээний дагуу туршилтын худалдан авалтыг зохион байгуулахаар төслийн баримт бичигт тусгасан.
5. “Журам батлах тухай” Сангийн сайдын 2017 оны 234 дүгээр тушаалаар Ерөнхий гэрээ байгуулах журам батлагдсан.

ДЭМБ-ын зөвлөмжийн дагуу олон улсын эм худалдан авах ажиллагааны зохистой дадлын шаардлагад нийцүүлэн, эмийн зохицуулалт бүрэн бэхжээгүй орнууд бүтээгдэхүүн ба нийлүүлэгчийн урьдчилсан сонголтыг хэрэглэдэг зарчмыг баримталж байна.¹

Эрүүл Мэндийн Яам(ЭМЯ)-аас хэрэгцээг нэгтгэн, урьдчилсан сонголт бүхий ерөнхий гэрээгээр эм худалдан авах туршилтыг 2017 онд багтаан, хоёр ба гуравдугаар шатлалын эмнэлгүүдийг хамруулан зохион байгуулах шийдвэр гаргасан.

Сангийн Сайдын баталсан ерөнхий гэрээний журмаар² мэргэжлийн байгууллага (Төрийн Өмчийн Бодлого Зохицуулалтын Газар- ТӨБЗГ) нь ерөнхий гэрээнд хамруулах бараа, үйлчилгээг зах зээлийн судалгаанд үндэслэн тодорхойлохоор зохицуулсан байдаг.

Зах зээлийн судалгааны ажлын зорилго: Сонгогдсон 29 нэрийн эмийн 2018 оны хэрэгцээг улсын эмнэлгүүдийн 2016, 2017 оны тендерийн тайлан, мэдээнд дүн шинжилгээ хийж бодит тоо, техникийн тодорхойлолт гаргахад оршино.

Судалгааны ажлын зорилгууд:

1. Эрэлтийн судалгаа
2. Оролцогч талуудын судалгаа
3. Зах зээлийн судалгаа
4. Тухайн барааг ерөнхий гэрээгээр авахад үүсэх нөхцлийг тодорхойлох SWOT шинжилгээ хийх
5. Ерөнхий гэрээтэй холбоотой эрсдлүүдийг тодорхойлох, эрсдлээс сэргийлэх төлөвлөгөө гаргах

Хамрах хүрээ: Аймаг, нийслэлийн эрүүл мэндийн газар, төв эмнэлэг, тусгай мэргэшлийн төвүүд

¹ The World Bank also recommends prequalification of products and suppliers. International organisations as UNICEF and UNFPA routinely use prequalification in their tendering processes.

² Сангийн Сайдын 2017 оны 7 сарын 4-ны өдрийн 234 тоот тушаалаар баталсан “Ерөнхий гэрээ байгуулах журам

СУДАЛГААНЫ ҮР ДҮН

2018 оны ерөнхий гэрээгээр худалдан авах 29 нэрийн эмийн хэрэгцээг тодорхойлсон тайлан, техникийн тодорхойлолт гарна.

Сангийн сайдын 2017 оны “Журам батлах тухай” 234 дүгээр тушаалаар Ерөнхий гэрээгээр худалдан авах бараа, үйлчилгээний судалгааны маягтыг баталсан. 29 нэрийн эмийн зах зээлийн судалгааг энэхүү маягтын дагуу боловсруулав.

1. Эрэлтийн судалгаа

1.1. Нийт худалдан авалт буюу нийт эрэлт хэрэгцээг тодорхойлж, түүний ач холбогдлыг үнэлэх.

1.2. Дээрх эрэлт хэрэгцээтэй уялдуулан нийлүүлэлтийн талаар судалгаа хийж, үүсч болзошгүй хүндрэл, бэрхшээлийг тооцох

1.3. Ерөнхий гэрээнд хамруулах бараа, үйлчилгээний нэр, танилцуулга, техникийн тодорхойлолтыг гаргах

1.1. Нийт худалдан авалт буюу нийт эрэлт хэрэгцээ, түүний ач холбогдлын үнэлгээ

Сонгогдсон 29 нэрийн эмийн эрэлт хэрэгцээг улсын эмнэлгүүдийн 2016, 2017 оны тендерийн тайлан, мэдээллийг нэгтгэн гаргасан. Хүснэгт 1.

2016 онд энэхүү 29 нэрийн эмийн эрэлт нь 7,024,991,188 төгрөг хүрсэн бөгөөд 2017 онд энэ нь 1,317,908,029 төгрөгөөр нэмэгдсэн байна. Иймээс ерөнхий гэрээгээр 2018 онд худалдан авах энэ 29 нэрийн эмийн хэрэгцээ нь нэмэгдэх хандлагатай байна.

Хүснэгт 1. 29 эмийн 2016, 2017 онд тендерээр нийлүүлсэн тоо хэмжээ, нэгжийн үнэ, үнийн дүн

№	Эмийн нэр	Тун, хэмжээ	Эмийн хэлбэр	2016			2017		
				Тоо хэмжээ	Медиан үнэ, ₮	Үнийн дүн, ₮	Тоо хэмжээ	Медиан үнэ, ₮	Үнийн дүн, ₮
1	Амлодипин түүний давсууд	10мг	бүрхүүлтэй шахмал	267,275	354	94,591,295	338,944	578	195,929,969
2	Амлодипин түүний давсууд	5мг	бүрхүүлтэй шахмал	126,203	237	29,913,897	139,636	169	23,598,484
3	Амоксициллин+клавуланы хүчил	500мг + 125мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	76,456	1,431	109,377,954	95,395	990	94,456,313
4	Атракриум	25мг-2.5мл	тарилгын уусмал	39,730	5,317	211,250,370	37,646	7,277	273,954,083
5	Бупивикайн гидрохлорид	20мг - 4 мл	тарилгын уусмал	44,072	4,397	193,773,566	38,395	4,520	173,560,374
6	Гемофилийн эсрэг VIII фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	2,062	508,388	1,048,295,252	3,153	337,677	1,064,694,200
7	Гемофилийн эсрэг VIII фактор	250 ОУН	тарилгын уусмал	802	208,678	167,359,997	815	218,864	178,374,000
8	Гемофилийн эсрэг IX фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	849	455,114	386,391,973	1,203	687,312	826,836,520
9	Гемофилийн эсрэг IX фактор	250 ОУН	тарилгын уусмал	-	-	-	-	-	-
10	Гемофилийн эсрэг VIII, Виллебрандын холимог	500 ОУН	тарилгын уусмал	-	-	-	-	-	-

	фактор								
11	Гликлазид	80 мг	шахмал	486,621	156	75,820,418	519,730	227	118,077,459
12	Декстроз	5%- 200мл, 250мл	тарилгын шингэн	43,000	1,648	70,870,880	50,237	1,779	89,382,675
13	Диклофенак түүний давсууд	75мг- 3мл	тарилгын уусмал	93,002	626	58,210,882	130,116	757	98,475,692
14	Диклофенак түүний давсууд	100мг	шулуун гэдэсний лаа	197,550	464	91,619,739	262,234	491	128,798,851
15	Ибупрофен	400мг	бүрхүүлтэ й шахмал, капсул	883,105	69	60,828,272	967,399	74	72,003,508
16	Инсулин богино	100 мг - 3мл	тарилгын уусмал	25,642	11,065	283,732,063	26,615	12,872	342,596,265
17	Инсулин урт	100 мг - 3мл	тарилгын уусмал	49,013	9,729	476,839,145	43,664	11,743	512,764,254
18	Клопидогрел	75мг	бүрхүүлтэ й шахмал	91,198	773	70,499,702	109,008	920	100,247,027
19	Лизиноприл дигидрат	10мг	шахмал, бүрхүүлтэ й шахмал	141,647	411	58,151,759	175,579	487	85,515,752
20	Лозартан түүний давсууд	50мг	бүрхүүлтэ й шахмал, капсул	115,515	254	29,395,102	106,508	373	39,727,484
21	Метоклопра мид	50мг/м л - 2мл	тарилгын уусмал	164,581	655	107,828,534	220,479	747	164,766,823
22	Натри хлорид	0.9% - 200мл, 250мл	тарилгын шингэн	754,503	1,358	1,024,660,344	815,582	1,277	1,041,180,137
23	Натри хлорид	0.9% - 100мл	тарилгын шингэн	684,561	1,574	1,077,608,544	690,746	1,432	988,968,678
24	Пантопразол	20мг	бүрхүүлтэ й шахмал, капсул	198,775	294	58,493,519	215,144	363	78,052,092
25	Рингер лактат /Натрийн хлорид +Калийн хлорид+Кал цийн хлорид+ Натрийн лактат /	400мл, 500мл	тарилгын шингэн	169,954	2,483	422,068,862	212,118	2,662	564,668,722
26	Севофлуран	250 мл	ингаляци йн уусмал	812	203,520	165,257,899	1,766	195,642	345,504,355
27	Спиринолак тон	25мг	бүрхүүлтэ й шахмал, капсул	387,197	276	106,750,213	359,150	296	106,193,472
28	Сурфактант	120мг	хөвмөл, нунтаг	252	1,227,800	309,405,600	319	1,161,013	370,363,252
29	Цефтриаксо н	1 гр	тарилгын нунтаг	216,786	1,089	235,995,407	238,574	1,107	264,208,776
	НИЙТ					7,024,991,188			8,342,899,217

1.2. Дээрх эрэлт хэрэгцээтэй уялдуулан нийлүүлэлтийн талаар судалгаа хийж, үүсч болзошгүй хүндрэл, бэрхшээлийг тооцох

Туршилтанд хамруулах эмийг сонгох шалгуурыг Эрүүл мэндийн сайдын 2016 оны А/202 дугаар тушаалаар байгуулагдсан эмийн худалдан авалтын дэд ажлын хэсэг болон эмнэлэгүүдийн эм зүйч нарыг оролцуулсан өргөтгөсөн хурлаар удаа дараалан хэлэлцэж, Удирдлагын зөвлөлийн хурлаар шийдвэрлүүлсэн. Эмийг сонгох шалгуур нь:

- Ерөнхий нэршлийн эм байх
- Жилийн нийлүүлэлт өндөр байх /50 сая төгрөгөөс дээш/
- Зайлшгүй шаардлагатай эм байх
- Нийтлэг хэрэглэдэг байх /18 дээш эмнэлэгт хэрэглэдэг/
- Нийлүүлэгч олон байх /3 дээш/
- Олон улсын жишиг үнэтэй харьцуулахад хэмнэлт гаргах боломжтой байх /Медиан үнийн харьцаа 2 ба түүнээс дээш/
- Тасалдалын эрсдэлийг тооцох /өөр эмээр орлуулах боломжтой, өөр савлагаатайгаар байдаг/

Ерөнхий гэрээгээр худалдан авах эм сонгох явцад дээрх боловсруулсан 7 шалгуурт нийцээгүй зайлшгүй шаардлагатай 3 нэрийн эмийг эмнэлгүүдийн санал болгосноор оруулсан. Үүнд:

- Севофлуран 250мл /гаж нөлөө багатай амьсгалаар хэрэглэх ерөнхий мэдээгүйжүүлэх бэлдмэл. Үнийн хувьд өндөр байдаг тул бага үнэтэй изофлураныг хэрэглэж байна/
- Атракриум /гаж нөлөө багатай булчин сулруулах бэлдмэл, эмийн худалдан авалтын явцад нийлүүлэх компаний тоо хязгаарлагдмал/
- Пантопризол 20мг /бүх эмнэлгийн эмчилгээнд байнга хэрэглэгддэг/

ЭМЯ-ны саналаар гемофилийн эсрэг VIII, IX фактор, сурфактантыг нэмэлтээр эмийн жагсаалтад оруулсан болно.

Севофлуран 250мл, атракриум, гемофилийн эсрэг VIII, IX фактор, сурфактантын ханган нийлүүлэгчийн тоо цөөн байгаа нь тодорхой хүндрэл учруулж болзошгүй юм.

1.3. Ерөнхий гэрээнд хамруулах бараа, үйлчилгээний нэр, танилцуулга, техникийн тодорхойлолтыг гаргах

Сонгогдсон эмийн техникийн шаардлагыг олон улсын стандартын дагуу дараах хэвлэлийг ашиглан боловсруулсан болно. Үүнд:

- Британий Фармакопей болон Нэгдсэн Улсын Фармакопей
- Мартиндаль: Бүрэн хэмжээний эмийн лавлах.³ Энэхүү хэвлэлд 43 улсад бүртгэгдсэн бүтээгдэхүүний жагсаалтыг багтаасан байдаг.

Бүтээгдэхүүний техникийн шаардлага боловсруулахад брэнд нэршил ашигладаггүй тул тэдгээрийг ерөнхий нэршил буюу олон улсын ашгийн бус нэршилээр тодорхойлсон болно. Бүтээгдэхүүн нь эмнэлгийн савлалттайгаар үйлдвэрлэгддэг тохиолдолд эмнэлгийн савлалтын хэмжээг сонгосон болно. Хүснэгт 2.

Чанарын нийтлэг шаардлага: Бүтээгдэхүүн бүр нь энэхүү техникийн тодорхойлолт болон Ерөнхий гэрээний дагуу худалдан авах эрүүл мэндийн салбарын барааны нийлүүлэгч-бүтээгдэхүүний урьдчилсан сонголтын баримт бичигт заасан чанарын шаардлагыг хангасан байна.

³ 'Мартиндаль': Бүрэн хэмжээний эмийн лавлах нь дэлхий даяар хэрэглэж буй эмүүдийн талаар сайтар үнэлсэн, үнэн зөв мэдээллээр хангадаг. Энэхүү лавлахыг эм зүйчид, байгалийн шинжлэлийн эрдэмтдийн туршлагатай багаас бэлтгэдэг бөгөөд тэд өөрсдийн мэргэшил мэдлэгт тулгуурлан, эмнэлзүйн хамгийн их ач холбогдолтой, тохиромжтой мэдээллийг найдвартай хэвлэлийн эх сурвалжаас сонгон авч, үнэн зөв сайтар үнэлсэн ном зүйн товхимол болгон гаргадаг. Илүү дэлгэрэнгүйг дараах цахим хуудаснаас авна уу: http://www.pharmpress.com/product/9780857113092/martindale39?utm_source=php_ealert_june&utm_medium=email&utm_campaign=ealert_list; 2017 оны 7 сарын 6 өдөр нэвтэрсэн.

Хүснэгт 2. Техникийн тодорхойлолт

№	Эмийн нэр	Тун, хэмжээ	Эмийн хэлбэр	Савлалтын хэлбэр	Тусгай шаардлага	Техникийн үзүүлэлт
<i>Багц 1</i>						
1	Амлодипин түүний давсууд	10мг	бүрхүүлтэй шахмал	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 2</i>						
2	Амлодипин түүний давсууд	5мг	бүрхүүлтэй шахмал	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 3</i>						
3	Амоксициллин + клавуланы хүчил	500мг+ 125мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 4</i>						
4	Атракриум	25мг- 2.5мл	тарилгын уусмал	туншил	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 5</i>						
5	Бупивикайн гидрохлорид	20мг - 4 мл	тарилгын уусмал	туншил	гипертоник уусмал	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 6</i>						

6	Гемофилийн эсрэг VIII фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	флакон	Цусны бүлэгнэлтийн фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 500ОУН нунтаг, флакон + тариурт урьдчилан дүүргэсэн тарианы ус + холбогч (ариутгасан) + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2ш	<ul style="list-style-type: none"> • Рекомбинант аргаар гарган авсан, өндөр цэвэршилттэй • Хүн, амьтны бүтээгдэхүүн агуулаагүй (халдвар дамжих эрсдлээс хамгаалах) • Альбумингүй (уураг агуулаагүй) • Цэвэршүүлэлтийн процесст олон үе шаттай хроматографи ба нанофилтраци хэрэглэсэн • Факторын хадгалалтын нөхцөл: 20- 30 хэм буюу тасалгааны хэмд хадгалах боломжтой (IX фактор) • ДЭМБ-ын олон улсын эмийн худалдааны сертификатын схем дэх Эмийн бүтээгдэхүүний сертификаттай эсхүл үйлдвэрлэгч нь “Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал (GMP)-ын шаардлагыг хангасныг нотлох эрх бүхий байгууллагын сертификаттай байх • Америкийн Нэгдсэн Улсын ХЭА (FDA) эсхүл Европын холбооны эрх бүхий байгууллагын чанарын сертификаттай байх • Нийлүүлэлтийн давтамж: 2 удаа • Нийлүүлэх үеийн хүчинтэй хугацаа: Дуусах огноо 2 жилээс доошгүй
<i>Багц 7</i>						
7	Гемофилийн эсрэг VIII фактор	250 ОУН	тарилгын уусмал	флакон	Цусны бүлэгнэлтийн фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 250 ОУН нунтаг, флакон + тариурт урьдчилан дүүргэсэн тарианы ус + холбогч (ариутгасан) + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2ш + шархны лент 1ш	<ul style="list-style-type: none"> • Рекомбинант аргаар гарган авсан, өндөр цэвэршилттэй • Хүн, амьтны бүтээгдэхүүн агуулаагүй (халдвар дамжих эрсдлээс хамгаалах) • Альбумингүй (уураг агуулаагүй) • Цэвэршүүлэлтийн процесст олон үе шаттай хроматографи ба нанофилтраци хэрэглэсэн • Факторын хадгалалтын нөхцөл: 20- 30 хэм буюу тасалгааны хэмд хадгалах боломжтой (IX фактор) • ДЭМБ-ын олон улсын эмийн худалдааны сертификатын схем дэх Эмийн бүтээгдэхүүний сертификаттай эсхүл үйлдвэрлэгч нь “Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал (GMP)-ын шаардлагыг хангасныг нотлох эрх бүхий байгууллагын сертификаттай байх • Америкийн Нэгдсэн Улсын ХЭА (FDA) эсхүл Европын холбооны эрх бүхий байгууллагын чанарын сертификаттай байх • Нийлүүлэлтийн давтамж: 2 удаа • Нийлүүлэх үеийн хүчинтэй хугацаа: Дуусах огноо 2 жилээс доошгүй
<i>Багц 8</i>						
8	Гемофилийн эсрэг IX фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	флакон	Цусны бүлэгнэлтийн фактор IX,	<ul style="list-style-type: none"> • Рекомбинант аргаар гарган авсан, өндөр цэвэршилттэй • Хүн, амьтны бүтээгдэхүүн агуулаагүй (халдвар дамжих

					рекомбина нт ДНХ), 500 ОУН нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, холбогч (ариутгасан) + тариур 10мл + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2ш + шархны лент 1ш	эрсдлээс хамгаалах) • Альбумингүй (уураг агуулаагүй) • Цэвэршүүлэлтийн процесст олон үе шаттай хроматографи ба нанофилтраци хэрэглэсэн • Факторын хадгалалтын нөхцөл: 20- 30 хэм буюу тасалгааны хэмд хадгалах боломжтой (IX фактор) • ДЭМБ-ын олон улсын эмийн худалдааны сертификатын схем дэх Эмийн бүтээгдэхүүний сертификаттай эсхүл үйлдвэрлэгч нь “Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал (GMP)-ын шаардлагыг хангасныг нотлох эрх бүхий байгууллагын сертификаттай байх • Америкийн Нэгдсэн Улсын ХЭА (FDA) эсхүл Европын холбооны эрх бүхий байгууллагын чанарын сертификаттай байх • Нийлүүлэлтийн давтамж: 2 удаа • Нийлүүлэх үеийн хүчинтэй хугацаа: Дуусах огноо 2 жилээс доошгүй
Багц 9						
9	Гемофилийн эсрэг IX фактор	250 ОУН	тарилгын уусмал	флакон	Цусны бүлэгнэлтийн фактор IX, рекомбина нт ДНХ), 250 ОУН нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, холбогч (ариутгасан) + тариур 10мл + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2ш + шархны лент 1ш	• Рекомбинант аргаар гарган авсан, өндөр цэвэршилттэй • Хүн, амьтны бүтээгдэхүүн агуулаагүй (халдвар дамжих эрсдлээс хамгаалах) • Альбумингүй (уураг агуулаагүй) • Цэвэршүүлэлтийн процесст олон үе шаттай хроматографи ба нанофилтраци хэрэглэсэн • Факторын хадгалалтын нөхцөл: 20- 30 хэм буюу тасалгааны хэмд хадгалах боломжтой (IX фактор) • ДЭМБ-ын олон улсын эмийн худалдааны сертификатын схем дэх Эмийн бүтээгдэхүүний сертификаттай эсхүл үйлдвэрлэгч нь “Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал (GMP)-ын шаардлагыг хангасныг нотлох эрх бүхий байгууллагын сертификаттай байх • Америкийн Нэгдсэн Улсын ХЭА (FDA) эсхүл Европын холбооны эрх бүхий байгууллагын чанарын сертификаттай байх • Нийлүүлэлтийн давтамж: 2 удаа • Нийлүүлэх үеийн хүчинтэй хугацаа: Дуусах огноо 2 жилээс доошгүй
Багц 10						

10	Гемофилийн эсрэг VIII, Виллебрандын холимог фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	флакон	Цусны бүлэгнэлтийн фактор VIII, (рекомбинант ДНХ) 500ОУН, (рекомбинант ДНХ), + Вилебрандын фактор 500ОУН 1:1 нийлмэл нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, холбогч (ариутгасан) + тариур 10мл + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2ш + шархны лент 1ш	<ul style="list-style-type: none"> • Рекомбинант аргаар гарган авсан, өндөр цэвэршилттэй • Хүн, амьтны бүтээгдэхүүн агуулаагүй (халдвар дамжих эрсдлээс хамгаалах) • Альбумингүй (уураг агуулаагүй) • Цэвэршүүлэлтийн процесст олон үе шаттай хроматографи ба нанофилтраци хэрэглэсэн • Факторын хадгалалтын нөхцөл: 20- 30 хэм буюу тасалгааны хэмд хадгалах боломжтой (IX фактор) • ДЭМБ-ын олон улсын эмийн худалдааны сертификатын схем дэх Эмийн бүтээгдэхүүний сертификаттай эсхүл үйлдвэрлэгч нь “Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал (GMP)-ын шаардлагыг хангасныг нотлох эрх бүхий байгууллагын сертификаттай байх • Америкийн Нэгдсэн Улсын ХЭА (FDA) эсхүл Европын холбооны эрх бүхий байгууллагын чанарын сертификаттай байх • Нийлүүлэлтийн давтамж: 2 удаа • Нийлүүлэх үеийн хүчинтэй хугацаа: Дуусах огноо 2 жилээс доошгүй
<i>Багц 11</i>						
11	Гликлазид	80 мг	шахмал	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 12</i>						
12	Декстроз	5%-200мл, 250мл	тарилгын шингэн	PVC агуулсан болон PVC агуулаагүй	давхар савлалттай	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 13</i>						
13	Диклофенак түүний давсууд	75мг-3мл	тарилгын уусмал	туншил	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.

Багц 14						
14	Диклофенак түүний давсууд	100мг	шулуун гэдэсний лаа	№5-10 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
Багц 15						
15	Ибупрофен	400мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	№10-500 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
Багц 16						
16	Инсулин богино	100 мг - 3мл	тарилгын уусмал	туншил	Инсулин (хүний инсулин), тариа, 100ОУН/мл тарианы уусмал, 3мл картридж	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
Багц 17						
17	Инсулин урт	100 мг - 3мл	тарилгын уусмал	туншил	Инсулин изофан (хүний инсулин, рекомбинант ДНХ), 100ОУН/мл тарианы уусмал, 3мл картридж	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
Багц 18						
18	Клопидогрел	75мг	бүрхүүлтэй шахмал	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
Багц 19						
19	Лизиноприл дигидрат	10мг	шахмал, бүрхүүлтэй шахмал	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн

						шаардлага хангасан.
<i>Багц 20</i>						
20	Лозартан түүний давсууд	50мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 21</i>						
21	Метоклопрамид	50мг/мл - 2мл	тарилгын уусмал	туншил	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 22</i>						
22	Натри хлорид	0.9% - 200мл, 250мл	тарилгын шингэн	PVC агуулсан болон PVC агуулаагүй	давхар савлалттай	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 23</i>						
23	Натри хлорид	0.9% - 100мл	тарилгын шингэн	PVC агуулсан болон PVC агуулаагүй	давхар савлалттай	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 24</i>						
24	Пантопразол	20мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 25</i>						
25	Рингер лактат /Натрийн хлорид +Калийн	400мл, 500мл	тарилгын шингэн	PVC агуулсан болон PVC агуулаагүй	давхар савлалттай	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт

	хлорид+Кальцийн хлорид+Натрийн н лактат/					үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 26</i>						
26	Севофлуран	250 мл	ингаляцийн н уусмал	флакон	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 27</i>						
27	Спиринолактон	25мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	№10-100 хүртэл ширхэгтэй	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 28</i>						
28	Сурфактант	120мг	хөвмөл, нунтаг	флакон	Сурфактант (гахайн уушгинаас гарган авсан), 8% жин/ээл мөгөөрсөн хоолойд хэрэглэх хөвмөл, 1.5мл, флакон	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.
<i>Багц 29</i>						
29	Цефтриаксон	1 гр	тарилгын нунтаг	флакон	-	Монгол улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал /GMP-/ын шаардлага хангасан үйлдвэрт үйлдвэрлэсэн. Хүний эмийн үндэсний, ОХУ, Их Британи, АНУ, Япон, БНХАУ, Европын болон Олон улсын фармакопейн шаардлага хангасан.

2. Оролцогч талуудын судалгаа

- 2.1. Захиалагч бүрийн хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох
- 2.2. Нийлүүлэгч, үйлчилгээ үзүүлэгчийн чадавхийг тодорхойлох

2.1. Захиалагч бүрийн хэрэгцээ, шаардлага

Эрүүл мэндийн салбарын 31 нэгжийн (үүнд: аймаг, нийслэлийн эрүүл мэндийн газар, төв эмнэлэг, тусгай мэргэшлийн төвүүд) эм зүйн алба нь 29 нэрийн эмийн 2018 оны хэрэгцээг тодорхойлон, Эмийн эмчилгээний хороогоороо хэлэлцүүлэн, албан бичгээр ирүүлснийг нэгтгэж Хавсралт 1-ээр гаргав.

Сонгогдсон 29 нэрийн эмийн хэрэгцээний нэгтгэлийг харахад ихэнх эмийн хувьд 2016, 2017 оны хэрэглээ Севофлуран эмээс бусад тохиолдолд ойролцоо байна. Севофлуран нь өмнөх үеийн Изофлуранаас гаж нөлөө багатай тул эмчилгээний практикт түлхүү хэрэглэх болсон.

Харин дараах 5 эмийн хувьд 2018 оны хэрэгцээ нь 2017 оны хэрэглээнээс илэрхий өссөн байна. Үүнд:

1. Амлодидин (бесилат, малеат эсвэл месилат), 5мг бүрхүүлтэй шахмал: 2.2 дахин
2. Амоксициллин+ клавуланы хүчил, 625мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул: 2.3 дахин
3. Гликлазид, шахмал, 80мг шахмал: 2 дахин
4. Диклофенак түүний давсууд, 75мг-3мл тарилгын уусмал: 2.3 дахин
5. Клопидогрел бүрхүүлтэй 75мг бүрхүүлтэй шахмал: 2.6 дахин

Гемофилийн эсрэг факторуудын хувьд эмчилгээ нь хувь хүний онцлогоос шууд хамааралтай тул хэрэглээ нь жил жилээр өөрчлөгдөж байдаг. Иймд тухайн чиглэлээр мэргэшсэн эмнэлгээс гарган өгсөн хэрэгцээг шууд авсан болно.

2.2. Нийлүүлэгч, үйлчилгээ үзүүлэгчийн чадавхийг тодорхойлох

2.2.1. Нийлүүлэгч, үйлчилгээ үзүүлэгчийн чадавхи (дотоод)

Сонгогдсон 29 эмийн Монгол улсад бүртгэгдсэн байдал, 2016 оны импорт, дотоодын үйлдвэрлэлийн тоо хэмжээ болон тендэрээр худалдан авсан тоо хэмжээг Хүснэгт 3-д харууллаа. Нийт хангамжийн тоо мэдээг эмийн бүртгэл, импортын лиценз, тусгай зөвшөөрлийн LICEMED програмаас татан авсан болно. Хүснэгтээс харахад нийлүүлэлтийн нийт тоо хэмжээ нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр худалдан авсан тоо хэмжээнээс их байгаа нь сонгогдсон эмийг нийлүүлэх дотоодын хүчин чадал хангалттай байна гэсэн дүгнэлтэд хүрч байна. Гэхдээ Монгол улсад бүртгэгдсэн байдлын хувьд дараах эмүүд 3-с цөөн улсаас бүртгэлтэй байна. Үүнд:

1. Лизиноприл дигидрат, 10мг шахмал, бүрхүүлтэй шахмал эм 2 улсаас бүртгэгдсэн.
2. Атракриум бесилат, 1% жин/эзэл тарианы уусмал, 2.5мл туншил 1 улсаас бүртгэгдсэн
3. Сурфактант (гахайн уушгинаас гарган авсан), 8% жин/эзэл мөгөөрсөн хоолойд хэрэглэх хөвмөл, 1.5мл, флакон 1 улсаас бүртгэгдсэн
4. Гемофилийн эсрэг факторуудын хувьд эдгээр нь өнчин эмийн жагсаалтад багтсан тул Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулиар заавал бүртгүүлэх шаардлага тавигдаагүй.

Зарим нэг эмийн Монгол улсад бүртгэгдсэн тоо цөөн байгаа нь худалдан авах ажиллагаанд эрсдэл болохгүй, учир нь эрсдлээс сэргийлэх арга хэмжээ болгон эмийн түргэвчилсэн бүртгэлийг ашиглах боломжтой.

Хүснэгт 3. Бүртгэгдсэн болон импортлогдсон байдал, 2016

№	Тодорхойлолт (эмийн нэр, тун, эмийн хэлбэр, эмийн хэлбэрийн хамгийн бага нэгж)	Монгол улсад бүртгэгдсэн тоо	LICEMED системээс татаж авсан 2016 оны дотоодын нийлүүлэлтийн судалгаа	
			Нийт хангамж (дотоодод үйлдвэрлэсэн, импортлогсон тоо хэмжээ)	Тендэрээр худалдан авсан тоо хэмжээ
1	Амлодидин (бесилат, малеат эсвэл месилат), 10мг бүрхүүлтэй шахмал	16	8,859,960	267,275
2	Амлодидин (бесилат, малеат эсвэл месилат), 5мг бүрхүүлтэй шахмал	19	3,580,380	126,203
3	Амоксициллин (тригидрат) + Клавуланы хүчил (калийн давс), 500мг + 125мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	15	1,165,416	76,456
4	Атракриум бесилат, 1% жин/эзэл тарианы уусмал, 2.5мл туншил	1	46,000	39,730

5	Бупивакайн гидрохлорид, 0.5% жин/эзэл тарианы уусмал, 4мл туншил, флакон	4	66,321	44,072
6	Гемофилийн эсрэг фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 500ОУН нунтаг, кит	1 (өнчин эм)		
7	Гемофилийн эсрэг фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 250ОУН нунтаг, кит	1 (өнчин эм)		
8	Гемофилийн эсрэг фактор IX, рекомбинант ДНХ), 500ОУН нунтаг, кит	1 (өнчин эм)		
9	Гемофилийн эсрэг фактор IX, рекомбинант ДНХ), 250ОУН нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, кит	1 (өнчин эм)		
10	Гемофилийн эсрэг фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 500ОУН нунтаг, кит	1 (өнчин эм)		
11	Гликлазид, шахмал, 80мг уртагасан үйлдэлтэй шахмал	3	625,600	486,621
12	Декстроз, 5% жин/эзэл тарианы уусмал, 200мл, 250мл, флакон, уут	7	98,779	43,000
13	Диклофенак натри, 100мг шулуун гэдэсний лаа	6	2,346,705	93,002
14	Диклофенак натри, 2.5% жин/эзэл тарианы уусмал, 3мл туншил	18	695,880	197,550
15	Ибупрофен, 400мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	14	193,587,532	883,105
16	Инсулин (хүний инсулин), тариа, 100ОУН/мл тарианы уусмал, 3мл картридж	12	31,630	25,642
17	Инсулин изофан (хүний инсулин, рекомбинант ДНХ), 100ОУН/мл тарианы уусмал, 3мл картридж	4	19,000	49,013
18	Клопидогрел, 75мг бүрхүүлтэй шахмал	10	1,561,388	91,198
19	Лизиноприл дигидрат, 10мг шахмал, бүрхүүлтэй шахмал	2	3,776,172	141,647
20	Лозартан (калийн давс), 50мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	8	3,063,872	115,515
21	Метоклопрамид (гидрохлорид), 0.5% жин/эзэл тарианы уусмал, 2мл туншил	8	205,265	164,581
22	Натрийн хлорид, 0.9% жин/эзэл тарианы уусмал, 100мл, флакон, уут	3	2,406,323	754,503
23	Натрийн хлорид, 0.9% жин/эзэл тарианы уусмал, 200мл, 250мл, флакон, уут	6	1,751,865	684,561
24	Пантопразол (натрийн давс, 1.5 молекул талст устай), 20мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	5	3,129,940	198,775
25	Рингер лактат тарианы уусмал, 400мл, 500мл, флакон, уут	4	212,402	169,954
26	Севофлуран, ингаляци, 250мл флакон	3	907	812
27	Спиринолактон, 25мг шахмал	3	1,586,520	387,197
28	Сурфактант (гахайн уушгинаас гарган авсан), 8% жин/эзэл мөгөөрсөн хоолойд хэрэглэх хөвмөл, 1.5мл, флакон	1	313	252
29	Цефтриаксон, 1г тарианы нунтаг + тариа найруулах уусгагч, флакон + туншил	21	1,569,803	216,786

2.2.2. Нийлүүлэгч, үйлчилгээ үзүүлэгчийн чадавхи (олон улс)

Хүснэгт 4. Олон улсын нийлүүлэлтийн байдал, тасалдлын эрсдэл

№	Тодорхойлолт (эмийн нэр, тун, эмийн хэлбэр, эмийн хэлбэрийн хамгийн бага нэгж)	Олон эх үүсвэртэй (хамгийн багадаа 10 үйлдвэрлэгчтэй) олон гадаадын нийлүүлэгчтэй (хамгийн багадаа 3)
1	Амлодидин (бесилат, малеат эсвэл месилат), 10мг бүрхүүлтэй шахмал	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
2	Амлодидин (бесилат, малеат эсвэл месилат), 5мг бүрхүүлтэй шахмал	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, Хонг Конг, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
3	Амоксициллин (тригидрат) + Клавуланы хүчил (калийн давс), 500мг + 125мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
4	<i>Атракриум бесилат, 1% жин/эзэл тарианы уусмал, 2.5мл туншил</i>	<i>Нийлүүлэлт тасрах эрсдэл дунд зэрэг: Хязгаарлагдмал тооны үйлдвэрлэгч байдаг хэдий ч БНХАУ, Турк, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.</i>
5	Бупивакайн гидрохлорид, 0.5% жин/эзэл тарианы уусмал, 4мл туншил, флакон	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, Филиппин, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
6	Гемофилийн эсрэг фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 500ОУН нунтаг, флакон + тариурт урьдчилан дүүргэсэн тарианы ус + холбогч (ариутгасан) + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2 ш	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
7	Гемофилийн эсрэг фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 250ОУН нунтаг, флакон + тариурт урьдчилан дүүргэсэн тарианы ус + холбогч (ариутгасан) + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2 ш	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
8	Гемофилийн эсрэг фактор IX, рекомбинант ДНХ), 500ОУН нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, холбогч (ариутгасан) + тариур 10мл + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2 ш	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
9	Гемофилийн эсрэг фактор IX, рекомбинант ДНХ), 250ОУН нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, холбогч (ариутгасан) + тариур 10мл + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2 ш	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
10	Гемофилийн эсрэг фактор VIII, (рекомбинант ДНХ), 500ОУН, (рекомбинант ДНХ), + Вилебрандын фактор 500ОУН 1:1 нийлмэл нунтаг, флакон + 10мл тарианы ус, флакон, холбогч (ариутгасан) + тариур 10мл + эрвээхий зүү + спирттэй сальфетка 2 ш	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлтэй: 5 үйлдвэрлэгчтэй, олон оронд нийлүүлэгчтэй
11	Гликлазид, шахмал, 80мг уртасгасан үйлдэлтэй шахмал	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
12	Декстроз, 5% жин/эзэл тарианы уусмал, 200мл, 250мл, флакон, уут	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
13	Диклофенак натри, 100мг шулуун гэдэсний лаа	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
14	Диклофенак натри, 2.5% жин/эзэл тарианы уусмал, 3мл туншил	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.

15	Ибупрофен, 400мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
16	Инсулин (хүний инсулин), тариа, 100ОУН/мл тарианы уусмал, 3мл картридж	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлтэй: хязгаарлагдмал тооны үйлдвэрлэгчтэй, өвчтөний онцлогоос хамаарсан өвөрмөц орц найрлагаар үйлдвэрлэдэг тул өөр орц найрлагатай инсулинаар харилцан орлуулах боломжгүй.
17	Инсулин изофан (хүний инсулин, рекомбинант ДНХ), 100ОУН/мл тарианы уусмал, 3мл картридж	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлтэй: хязгаарлагдмал тооны үйлдвэрлэгчтэй, өвчтөний онцлогоос хамаарсан өвөрмөц орц найрлагаар үйлдвэрлэдэг тул өөр орц найрлагатай инсулинаар харилцан орлуулах боломжгүй.
18	Клопидогрел, 75мг бүрхүүлтэй шахмал	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
19	Лизиноприл дигидрат, 10мг шахмал, бүрхүүлтэй шахмал	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
20	Лозартан (калийн давс), 50мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, Хонг Конг, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
21	Метоклопрамид (гидрохлорид), 0.5% жин/эзэл тарианы уусмал, 2мл туншил	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, Хонг Конг, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
22	Натрийн хлорид, 0.9% жин/эзэл тарианы уусмал, 100мл, флакон, уут	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
23	Натрийн хлорид, 0.9% жин/эзэл тарианы уусмал, 200мл, 250мл, флакон, уут	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
24	Пантопразол (натрийн давс, 1.5 молекул талст устай), 20мг бүрхүүлтэй шахмал, капсул	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
25	Рингер лактат (натрийн хлорид 0.6% + калийн хлорид 0.03% + кальцийн хлорид 0.02% + натрийн лактат 0.31% жин/эзэл), тарианы уусмал, 400мл, 500мл, флакон, уут	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
26	<i>Севофлуран, ингальяци, 250мл флакон</i>	<i>Нийлүүлэлт тасрах эрсдэл дунд зэрэг: Хязгаарлагдмал тооны үйлдвэрлэгч байдаг хэдий ч БНХАУ, Турк, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.</i>
27	Спиринолактон, 25мг шахмал	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, Хонг Конг, Сингапур, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.
28	Сурфактант (гахайн уушгинаас гарган авсан), 8% жин/эзэл мөгөөрсөн хоолойд хэрэглэх хөвмөл, 1.5мл, флакон	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлтэй: Зөвхөн 3 үйлдвэрлэгчтэй, олон оронд нийлүүлэгчтэй
29	Цефтриаксон, 1г тарианы нунтаг + тариа найруулах уусгагч, флакон + туншил	Нийлүүлэлт тасалдах эрсдэлгүй: Олон эх үүсвэртэй, БНХАУ, Энэтхэг, ОХУ зэрэг олон оронд олон нийлүүлэгчтэй.

3. Зах зээлийн судалгаа

3.1. Зах зээлийн бүтэц, өрсөлдөөний хэлбэр, хэмжээ, үнийн судалгаа

3.2. Хувилбарт барааны сонголтын талаар судалгаа

3.1. Зах зээлийн бүтэц, өрсөлдөөний хэлбэр, хэмжээ, үнийн судалгаа

Хүн амын тоо цөөн, нэг хүнд ногдох эмийн зардал хязгаарлагдмал байгаагаас шалтгаалж, Монгол улсын эмийн зах зээлийн хэмжээ харьцангуй багад тооцогддог. 2015 оны байдлаар, Монгол улсын хүн ам 3.1 сая, эмийн зах зээл тээврийн зардал багтсан үнээр тооцвол ойролцоогоор 196.5 тэрбум төгрөг (99.6 сая ам.доллар), үүний 164.9

тэрбум төгрөг (83.6 сая ам.доллар) нь импортын эм, 25.1 тэрбум төгрөг (12.7 сая ам.доллар) нь дотоодод үйлдвэрлэсэн, 6.4 тэрбум төгрөг (3.2 сая ам.доллар) нь хандив тусламжийн эм байна.⁴

Монгол Улсад нийт 4,688 эм бүртгэгдсэнээс 1,904 нь дотоодод үйлдвэрлэсэн, бусад нь импортын эм байна.⁵ “Эм үйлдвэрлэлийн зохистой дадал”-GMP-ын шаардлагыг хангаж, батламж авсан хоёр эмийн үйлдвэр байна.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль (ТБОНӨХБАҮХАТХ)-д орсон өөрчлөлтийн дагуу Засгийн газар 2015 оны 8 дугаар сард 336 дугаар тогтоолыг баталсан. Энэхүү тогтоолоор дотоодод үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн чанартай болох нь нотлогдсон тохиолдолд улсын төсвөөс худалдан авах тухайн эмийг дотооддоо үйлдвэрлэсэн эмээр хязгаарлах эрхийг баталгаажуулсан байна.⁶

Эмийн худалдаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй 226 эм ханган нийлүүлэх байгууллага байдаг. Гэвч зөвхөн 30 нь идэвхитэй үйл ажиллагаа явуулдагаас 10 эм ханган нийлүүлэх байгууллага зах зээлийн талаас илүү хувийг хангаж байна.⁷ Ихэнх эм ханган нийлүүлэх байгууллагууд эмээс гадна бусад бараа бүтээгдэхүүний худалдаа эрхэлдэг. Хамгийн том 10 эм ханган нийлүүлэх байгууллага жижиглэнгийн эмийн сангийн ойролцоогоор 40%-ийг эзэмшиж байна.⁸

Олон улсын ямар ч ханган нийлүүлэх байгууллага, үйлдвэрлэгч Монгол Улсын зах зээлд шууд оролцдоггүй байна. Гэхдээ АйДиЭй сан (IDA Foundation- ерөнхий нэршлийн эм ханган нийлүүлдэг олон улсын хамгийн том ханган нийлүүлэх байгууллагын нэг) томоохон эм ханган нийлүүлэх нэг байгууллагатай гэрээтэй ажиллаж байна.⁹

Сонгогдсон 29 нэрийн эмийн нэгдсэн хэрэгцээний тоо хэмжээ, үнийн дүнг хүснэгт 5-д оруулав. Тус хүснэгтэнд эмнэлгүүдийн ирүүлсэн босго үнийг олон улсын жишиг үнийн хамт харьцуулсан. Олон улсын жишиг үнэд тээврийн зардал, хил гаалийн татвар, эм ханган нийлүүлэх байгууллагын үйл ажиллагааны зардал зэрэг шингээгүй болно. Олон улсын жишиг үнэ (ОУЖҮ)-ийг Эрүүл Мэндийн Удирдлагын Ухаан (Management Sciences for Health) байгууллагын Олон улсын эмийн үнийн гарын авлага (цахим хуудас: <http://mshpriceguide.org/en/search>)-аас авсан болно.

Хүснэгт 5. 29 нэрийн эмийн хэрэгцээт тоо хэмжээ, үнийн дүн

2017 оны 10 сарын 29-ний өдрийн Монгол Банкны хаалтын ханш 1\$=2456.21₮

№	Эмийн нэр	Тун, хэмжээ	Эмийн хэлбэр	2018 оны хэрэгцээт тоо хэмжээ	Гүйцэтгэлийн нэгж үнэд суурилсан медиан үнээр тооцсон		ОУЖҮ-ээр тооцсон	
					Медиан үнэ, ₮	Үнийн дүн, ₮	ОУЖҮ, ₮	Үнийн дүн, ₮
1	Амлодипин түүний давсууд	10мг	бүрхүүлтэй шахмал	408,395	270	110,266,650	91	37,215,154
2	Амлодипин түүний давсууд	5мг	бүрхүүлтэй шахмал	301,656	200	60,331,200	39	11,706,702
3	Амоксицилин+ клавуланы хүчил	500мг+ 125мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	209,056	850	177,697,600	403	84,262,960
4	Атракриум	25мг- 2.5мл	тарилгын уусмал	51,844	5,000	259,220,000	8,680	449,993,213

⁴Hera-Gerege (2016), Situational Analysis report citing as source: Pharmaceutical Situational Analysis 2016. Exchange rate used 1USD =1,972 MNT

⁵Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2015. ЭМСЯ/ЭМХТ

⁶366 дугаар тогтоол, 2015 оны 11 сарын 8-ны өдөр. 12.5 (эм) ба 12.7 (нэг удаагийн тариур, маск, хувцас, малгай ба улавч) дугаар заалтууд

⁷Нийлүүлэгчидтэй хийсэн уулзалтууд дээр яригдсан

⁸Зөвлөхүүд ярилцлагаар олж авсан мэдээлэл

⁹Эм ханган нийлүүлэх байгууллагаас авсан мэдээлэл бөгөөд IDA сангаас мэйлээр тодруулан шалгасан

5	Бупивикайн гидрохлорид	20мг - 4 мл	тарилгын уусмал	59,487	3,200	190,358,400	889	52,892,748
6	Гемофилийн эсрэг VIII фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	3,477	372,000	1,293,444,000	372,000	1,293,444,000
7	Гемофилийн эсрэг VIII фактор	250 ОУН	тарилгын уусмал	1,608	186,000	299,088,000	186,000	299,088,000
8	Гемофилийн эсрэг IX фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	892	481,000	429,052,000	481,000	429,052,000
9	Гемофилийн эсрэг IX фактор	250 ОУН	тарилгын уусмал	300	240,500	72,150,000	240,500	72,150,000
10	Гемофилийн эсрэг VIII, Виллебрандын холимог фактор	500 ОУН	тарилгын уусмал	240	481,000	115,440,000	481,000	115,440,000
11	Гликлазид	80 мг	шахмал	967,708	156	150,962,448	120	115,754,741
12	Декстроз	5%-200мл, 250мл	тарилгын шингэн	74,156	1,700	126,065,200	614	45,535,677
13	Диклофенак түүний давсууд	75мг-3мл	тарилгын уусмал	296,124	300	88,837,200	324	96,009,240
14	Диклофенак түүний давсууд	100мг	шулуун гэдэсний лаа	210,203	500	105,101,500	209	43,834,100
15	Ибупрофен	400мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	1,096,590	77	84,437,430	27	29,628,009
16	Инсулин богино	100 мг - 3мл	тарилгын уусмал	28,288	10,000	282,880,000	4,168	117,916,661
17	Инсулин урт	100 мг - 3мл	тарилгын уусмал	65,796	10,000	657,960,000	4,093	269,321,054
18	Клопидогрел	75мг	бүрхүүлтэй шахмал	281,856	1,050	295,948,800	442	124,613,555
19	Лизиноприл дигидрат	10мг	шахмал, бүрхүүлтэй шахмал	243,829	440	107,284,760	217	52,942,338
20	Лозартан түүний давсууд	50мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	217,406	350	76,092,100	283	61,462,800
21	Метоклопрамид	50мг/мл - 2мл	тарилгын уусмал	235,283	700	164,698,100	221	51,895,820
22	Натри хлорид	0.9% - 200мл, 250мл	тарилгын шингэн	801,444	1,400	1,122,021,600	246	196,851,477
23	Натри хлорид	0.9% - 100мл	тарилгын шингэн	928,239	1,300	1,206,710,700	614	569,987,479

24	Пантопризол	20мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	319,152	540	172,342,080	1,253	399,791,210
25	Рингер лактат	400мл, 500мл	тарилгын шингэн	296,832	2,500	742,080,000	1,228	364,540,863
26	Севофлуран	250 мл	ингаляцийн уусмал	1,613	204,000	329,052,000	193,181	311,600,818
27	Спиринолактон	25мг	бүрхүүлтэй шахмал, капсул	586,973	220	129,134,060	99	58,390,023
28	Сурфактант	120мг	хөвмөл, нунтаг	427	1,100,000	469,700,000	1,065,995	455,179,925
29	Цефтриаксон	1 гр	тарилгын нунтаг	263,918	850	224,330,300	978	257,998,736
	НИЙТ					9,542,686,128		6,468,499,303

3.2. Хувилбарт барааны сонголтын талаар судалгаа

Эмийн сонголт хийх явцад таслалтын эрсдэлийг тооцохдоо дараах боломжуудийг судалж энэхүү санал болгож байгаа 29 эмийн сонгосон болно:

- өөр эмээр орлуулах боломжтой
- өөр савлагаатайгаар байдаг

Туршилтаар дараах давуу талыг бий болгох замаар нийлүүлэгчдийн оролцоог нэмэгдүүлэх боломжтой. Үүнд:

- Тендер ба захиалгын үйл явцын шударга байдал. Цахим-худалдан авалтын платформоор дамжуулан Урьдчилсан сонголт ба Ерөнхий гэрээний тогтолцоог ашиглах нь ил тод байдлыг илэрхий дээшлүүлж, улмаар энэхүү тогтолцоонд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлнэ.
- Хадгалалт, түгээлтийн дотоодын түнш. Урьдчилсан сонголтын нэг нөхцөл нь 3 сарын дотоодын нөөц бүрдүүлэх, улсын бүх эмнэлгүүдэд үүний дотор аймгийн ЭМГ, нэгдсэн эмнэлгүүдэд хүргэх чадвартай байх гэсэн шаардлага болно.
- Найдвартай төлбөр барагдуулалт. Төлбөр барагдуулах сахилга бат өнөөгийн тулгамдсан асуудлуудын нэг билээ. Цахим дэлгүүр эсвэл виртуал эмийн төсвийг ашиглах замаар төлбөр барагдуулалтын үр өгөөжийг мэдэгдэхүйц дээшлүүлэх боломжтой.
- Захиалга хийх амлалт. Үндэсний хэмжээнд ерөнхий гэрээ байгуулсан тохиолдолд төвлөрсөн бус түвшинд байгаа захиалагч байгууллагууд нь худалдан авалтыг ерөнхий гэрээний хүрээнд хийх шаардлагатай бөгөөд ерөнхий гэрээ байгуулаагүй нийлүүлэгчээс худалдан авалт хийхгүй байх талаар баталгааг гаргаж өгнө.
- Эмийн хурдавчилсан бүртгэл. Эмийн хурдавчилсан бүртгэл нь нийлүүлэгчийн оролцоог нэмэгдүүлэх боломжтой. ЭМЯ нь эмийн бүтээгдэхүүнийг тендерийн явцад буюу гэрээ байгуулахаас өмнө бүртгүүлэх боломжийг олгох стратегийг барих боломжтой. Үүнийг эмийн түргэвчилсэн бүртгэлтэй хослуулах боломжтой.
- Зохистой багцлалт. Багцлалт болон багцлалтын удирдлага нь худалдан авах ажиллагааны амжилтанд шууд нөлөөлж, өрсөлдөөнийг дэмжих эсвэл хязгаарлах нөлөө үзүүлдэг. Ихэнх улс орнуудад нэг бүтээгдэхүүнийг нэг багц болгодог. Иймд Монгол улсад ч гэсэн нэг бүтээгдэхүүнийг нэг багц болгох нь зүйтэй.

4. Тухайн барааг Ерөнхий гэрээгээр авахад үүсэх нөхцлийг тодорхойлох SWOT шинжилгээ

SWOT шинжилгээг туршилтын худалдан авалтын үйл ажиллагааны давуу болон сул талаас гадна байгаа дотоод боломж, гаднаас ирэх аюул заналыг тооцоолон гаргав.

Туршилтын худалдан авалтын үйл ажиллагааны бүхий л явцад, нэн ялангуяа сул тал болон аюул заналд онцгой анхааран хяналт тавих шаардлагатай билээ.

Хүснэгт 6. SWOT шинжилгээ

Strengths/Давуу тал	Weaknesses/Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> • Сонгосон 29 нэрийн эмийн хэрэгцээг улсын хэмжээнд нэгтгэнэ • Худалдан авалтын шинэ тогтолцоог нэвтрүүлнэ • Худалдан авалтын олон улсын шилдэг туршлага • Өрсөлдөөн нэмэгдэх, эмийн үнэ буурах • 29 нэрийн эмийн хэрэгцээ, худалдан авсан тоо, үнэ мэт мэдээллийг нэгтгэсэн мэдээллийн сан бий болно • Хүн хүч, цаг хугацаа хэмнэнэ • Худалдан авах үйл ажиллагааны үйл явцад гардаг алдаа, зөрчлийг бууруулах • Төрийн худалдан авах ажиллагаанд авилга, хээл хахууль гарах боломжийг буурна • Захиалагч байгууллагын ажлын ачааллыг бууруулна • 29 нэрийн эмийн нэгдсэн техникийн шаардлага боловсрогдоно • Байгаа санхүүжилтийнхээ хүрээнд тухайн үеийн хэрэгцээнд тааруулан захиалга өгөн, барааг авах боломжтой 	<ul style="list-style-type: none"> • Ерөнхий гэрээгээр худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулсан туршлага байхгүй • Ерөнхий гэрээгээр худалдан авалт зохион байгуулах боловсон хүчин сургагдаагүй • 4 нэрийн эмийн ханган нийлүүлэгчийн тоо нь 3-аас доош байна • Эмийн хэрэгцээний талаарх нарийвчилсан мэдээлэл гаргах программ хангамж дутмаг

Opportunities/Боломж	Threats/Аюул занал
<ul style="list-style-type: none"> • Ерөнхий гэрээгээр худалдан зохион байгуулах хууль эрх зүйн орчин бүрдсэн • Чанартай ханган нийлүүлэгчид олноороо Монголын эмийн зах зээлийг сонирхох • Эрүүл мэнд, ложистикийн мэдээллийн тогтолцоо тоон системд эрчимтэй шилжиж буй нь үндэсний хэмжээний нэгдсэн мэдээллээр шийдвэр гаргачдыг хангах боломжийг бүрдүүлэх • Тендерг оролцогчдын тендерийн баримт бичиг, үнийн санал бэлдэх хугацаа, чармайлт багасах • Эмийн худалдан авалтын үйл явц, үйл ажиллагааг стандарчлуулах 	<ul style="list-style-type: none"> • Нийт хэмжээ олон улсын ханган нийлүүлэгчдийн сонирхлыг татаж чадахааргүй байх • Олон улсын хэмжээнд цөөн нийлүүлэгч, үйлдвэрлэгчтэй байх • Шаардлагатай хугацаанд нийлүүлэлт хийж чадах хангалттай нөөц бүхий томоохон нийлүүлэгчдэд ерөнхий гэрээгээр илүү давуу эрх олгож болзошгүй. Иймд жижиг ханган нийлүүлэгчид өрсөлдөж чадахгүйд хүрэх • Газар зүйн хувьд том газар нутгийг хамрах ложистик нь үнэтэй бөгөөд ярвигтай байх • Олон улсын ханган нийлүүлэгчдийг тоог 2015 оны Засгийн Газарын 336 тогтоол хязгаарлах • Захиалагч байгууллагууд нь ерөнхий гэрээг явцуу/бага ашигласнаар барааны эргэлтэнд нөлөөлж, ханган нийлүүлэгчдийн сонирхлыг алдах • Шалгарсан ханган нийлүүлэгчийн чадамжаас хамаарч эмийн түгээлтэд эрсдэл үүсэх • Онлайн захиалга хийх ажил нь хүндрэлтэй байж болзошгүй (компьютер ашиглалтын мэдлэг, интернет сүлжээний хангамж гэх мэт). • Сонгон шалгаруулалтын явцад маргаан гарсан тохиолдолд цаг хугацаа алдах

SWOT шинжилгээгээр тодорхойлсон “боломж”-ийн аюул заналыг даван туулах тодорхой төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

5. Ерөнхий гэрээтэй холбоотой эрсдлүүдийг тодорхойлох, эрсдлээс сэргийлэх төлөвлөгөө гаргах

SWOT шинжилгээгээр илрүүлсэн сул тал болон аюул занал нь үүсэх эрсдлийг тодорхойлно. Дараах хүснэгтэд эрсдлийг тодорхойлж, тэдгээрийн үр нөлөө, хэрхэн сааруулах талаар тусгав.

Хүснэгт 7: Эрсдлийн үр нөлөө, тэдгээрийг сааруулах арга хэмжээ бүхий эрсдлийн матрикс

Эрсдэл	Үр нөлөө	Сааруулах арга хэмжээ
<p>Урьдчилсан сонголт, ерөнхий гэрээ, худалдан авах гэрээ зэргийн талаарх дүрэм, журам, зохицуулалтын тодорхой бус байдал</p>	<p>Тендерийг эхлүүлэх, үнэлгээг зохион байгуулах, урьдчилсан сонголтоор сонгогдсон бүтээгдэхүүн/ханган нийлүүлэгчдийн мэдээллийн санг үүсгэх, ерөнхий гэрээ байгуулан гарын үсэг зурах үйл ажиллагааг зохион байгуулах, захиалагч ба нийлүүлэгч байгууллагуудад мэдээлэл өгөн, сургалт зохион байгуулах, хяналт үнэлгээний тогтолцоог боловсруулан, удирдах зэрэг гол үйл ажиллагааг хангалтгүй гүйцэтгэх. Тендер хойшлогдох, улмаар тендер явагдаж чадахгүйд хүрэх</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Худалдан авах ажиллагааны гарын авлагын¹⁰ төслийг батлах 2. Ханган нийлүүлэгчид болон бүтээгдэхүүнүүдийг ЭМЯ, ТӨБЗГ урьдчилсан сонголтоор сонгох ажлыг эхлүүлэх 3. ЗГ-ын 336 дугаар тогтоолоос чөлөөлөх (Чанар, стандартын шаардлага хангасан барааг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангах боломжтой тохиолдолд тендер шалгаруулалтад гадаадын бараа нийлүүлэгчийг шалгаруулахыг хориглоно гэсэн заалтаас) 4. АХБ-ны дэмжлэгтэйгээр ЭМЯ-ны боловсруулсан Ерөнхий гэрээний тендерийн жишиг баримт бичиг, худалдан авалтын гэрээний маягт зэрэг баримт бичгийг СЯ батлах 5. Ерөнхий гэрээг дуусгавар болгох хүртэл туршилтын худалдан авалтын үйл ажиллагааны явцын ажил үүргийг ЭМЯ, ТӨБЗГ хоорондоо зөвшилцөн ажил, үүргийг хуваарилан хариуцаж авах
<p>Туршилтын худалдан авах ажиллагааг гүйцэтгэх чадавхи хангалтгүй байх</p>	<p>Тендерийг эхлүүлэх, үнэлгээг зохон байгуулах, урьдчилсан сонголтоор сонгогдсон бүтээгдэхүүн/нийлүүлэгчийн мэдээллийн сан үүсгэх, ерөнхий гэрээг байгуулан гарын үсэг зурах, захиалагч ба нийлүүлэгч байгууллагуудад мэдээлэл түгээх, сургалт зохион байгуулах, хяналт үнэлгээний тогтолцоог боловсруулан, удирдах зэрэг гол үйл ажиллагааг хангалтгүй гүйцэтгэх. Тендер хойшлогдох, улмаар тендер явагдаж чадахгүйд хүрэх</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ЭМЯ Техникийн туслалцааны мэргэжилтний ажлын удирдамжийг баталгаажуулах, ЭМЯ болон АХБ-ны төслөөс Техникийн туслалцааны мэргэжилтэн авч ажиллуулах (АХБ эсвэл ЕСБХБ-наас) санхүүжилт босгох 2. АХБ-ны төслийн үндсэн үүрэг туршилтын тендерийг зохион байгуулах, удирдахад ЭМЯ-нд дэмжлэг үзүүлэхэд оршино. Төслийн хүрээнд шаардлагатай техникийн баримт бичгийг боловсруулан гаргах, ЭМЯ-ны холбогдох мэргэжилтэнд туршилтын худалдан авалттай холбоотой бүхий л үйл ажиллагаа, тулгарах асуудал зэрэгт тогтмол дэмжлэг үзүүлэн ажиллах боломжтой юм.
<p>ЗГ-ын 336 дугаар тогтоолыг мөрдөж буй тохиолдолд (Чанар, стандартын шаардлага хангасан барааг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангах боломжтой тохиолдолд тендер шалгаруулалтад гадаадын бараа нийлүүлэгчийг шалгаруулахыг хориглоно)</p>	<p>Зөвхөн дотоодод үйлдвэрлэсэн барааг худалдан авах учир олон улсын чанартай ханган нийлүүлэгчдийн сонирхлыг хаана. Улмаар худалдан авах ажиллагааны явцад үнэ бууруулах зорилгыг эрсдэлд оруулна.</p>	<p>СЯ ЗГ-ын 336 дугаар тогтоолоос чөлөөлж, ТБОНӨХБАҮХА тухай хуулинд заасны дагуу дотоодын давуу эрхийн 10%-иар тооцох эрхийг олгох</p>

¹⁰ МОН Procurement Manual 1st Draft, Technical report on new regulatory and institutional framework for pooled procurement of medicines using prequalification and framework agreements, March 2016

Нийг тоо хэмжээ олон улсын ханган нийлүүлэгчдийг татахад хангалттай биш, хэт бага байх	Олон улсын ханган нийлүүлэгчид оролцох сонирхолгүй байх	ЗГ-аас бүтээгдэхүүн тус бүрээр жилийн хэрэгцээний хамгийн бага тоо хэмжээг тодорхойлон тогтоох
---	---	--

ДҮГНЭЛТ

Ерөнхий гэрээгээр худалдан авах эмийн сонголтыг эрэлт хэрэгцээ нь төсөвт өндөр ач холбогдолтой, улсын эмнэлгүүд нийтлэгээр хэрэглэдэг (ерөнхий нэршлийн, Монгол улсын зайлшгүй шаардлагатай эмийн жагсаалтад багтсан), оюуны өмчийн патент зэрэг өрсөлдөөнийг хязгаарлах хүчин зүйлсийн нөлөөллийг багасгасан, тасалдсан тохиолдолд тухайн эм өөр савлалтын хэмжээтэй байдаг эсхүл өөр эмээр орлуулах боломжтой зэргийг үндэслэн сонгон авсан. 29 нэрийн эмийн хэрэгцээний нэгтгэлийг харахад ихэнх эмийн хувьд 2016, 2017 оны хэрэглээтэй ойролцоо байна. Харин дараах 3 эмийн хувьд 2018 оны хэрэгцээ нь 2017 оны хэрэглээнээс илэрхий өссөн байна. Үүнд:

1. Амлодидин (бесилат, малеат эсвэл месилат), 5мг бүрхүүлтэй шахмал: 2.2 дахин
2. Гликлазид, шахмал, 80мг уртасгасан үйлдэлтэй шахмал: 2 дахин
3. Сурфактант (гахайн уушгинаас гарган авсан), 8% жин/эзэл мөгөөрсөн хоолойд хэрэглэх хөвмөл, 1.5мл, флакон: 1.7 дахин

Гемофилийн эсрэг факторуудын хувьд жил жилээр өөрчлөгддөг тул тухайн чиглэлээр мэргэшсэн эмнэлгүүдээс гарган өгсөн хэрэгцээг шууд авсан болно.

Оролцогч талуудын судалгаанаас харахад нийлүүлэлтийн нийт тоо хэмжээ нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр худалдан авсан тоо хэмжээнээс их байгаа нь дотоодын нийлүүлэгчид сонгогдсон эмийг нийлүүлэх бүрэн хүчин чадалтай байгааг харуулж байна.

Олон улсын хэмжээнд авч үзвэл нийлүүлэлтийн тасалдлын дунд зэргийн эрсдэлтэй байна. Зарим бүтээгдэхүүн нь олон үйлдвэрлэгч үйлдвэрлэдэг олон эх үүсвэртэй ч, хязгаарлагдмал тооны нийлүүлэгч нийлүүлдэг.

Хавсралт 2. Улсын эмнэлгүүдийн жагсаалт

1. Улсын Нэгдүгээр Төв Эмнэлэг (УНТЭ)
2. Улсын Хоёрдугаар Төв Эмнэлэг (УХТЭ)
3. Гуравдугаар Төв Эмнэлэг (УГТЭ)
4. Халдварт Өвчин Судлалын Үндэсний Төв (ХӨСҮТ)
5. Гэмтэл Согог Судлалын Үндэсний Төв (ГССҮТ)
6. Хавдар Судлалын Үндэсний Төв (ХСҮТ)
7. Сэтгэцийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төв (СЭМҮТ)
8. Эх Хүүхдийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төв (ЭХЭМҮТ)
9. Арьсны Өвчин Судлалын Үндэсний Төв (АӨСҮТ)
10. Геронтологийн Үндэсний Төв (ГҮТ)
11. Нийслэлийн Эрүүл Мэндийн Газар (НЭМГ)
12. Архангай аймгийн ЭМГ/НЭ
13. Баян-Өлгий аймгийн ЭМГ/НЭ
14. Баянхонгор аймгийн ЭМГ/НЭ
15. Булган аймгийн ЭМГ/НЭ
16. Говь-Алтай аймгийн ЭМГ/НЭ
17. Говьсүмбэр аймгийн ЭМГ/НЭ
18. Дархан-Уул аймгийн ЭМГ/НЭ
19. Дорноговь аймгийн ЭМГ/НЭ
20. Дорнод аймгийн ЭМГ/БОЭТ
21. Дундговь аймгийн ЭМГ/НЭ
22. Завхан аймгийн ЭМГ/НЭ
23. Орхон аймгийн ЭМГ/БОЭТ
24. Өвөрхангай аймгийн ЭМГ/БОЭТ
25. Өмнөговь аймгийн ЭМГ/БОЭТ
26. Сүхбаатар аймгийн ЭМГ/НЭ
27. Сэлэнгэ аймгийн ЭМГ/НЭ
28. Төв аймгийн ЭМГ/НЭ
29. Увс аймгийн ЭМГ/НЭ
30. Ховд аймгийн ЭМГ/БОЭТ
31. Хөвсгөл аймгийн ЭМГ/НЭ
32. Хэнтий аймгийн ЭМГ/НЭ